

Suomi ja Euroopan integraatio – paineitako rajoillemme?

Talvi ja pakkaset ovat tulleet samalla, kun maahanmuuttoa koskeva keskustelu on Suomessa kuumentunut. Perestroika ja glasnost ovat tartuttaneet viruksensa myös omiin tiedotusvälineisiimme. Erityisesti maahanmuuttokysymyksen ytimessä virolaisten ja inkeriläisten ounas-teltuun tulomuuttoon on saanut paljon julkisuutta. Keskustelulla on ns. sosiaalinen tilaus, sillä eteläisessä Suomessa vallitsee monilla aloilla kova työvoimapula: lehti-tietojen mukaan jo yksinomaan Helsingin yliopistollisessa keskussairaalassa on noin 1 000 avointa työpaikkaa.

Maahanmuuttopaine ei liity yksinomaan täällä vallitsevaan **työvoimapulaan**. Muut tulomuuttoa suosivat tekijät ovat maamme **aleneva väestökehitys** sekä **Suomen integroituminen** yhä voimakkaammin Euroopan taloudelliseen kehitykseen.

Pitkällä aikavälillä Suomen aleneva väestökehitys on kenties tärkein ilmiö: Tilastokeskuksen ennusteen mukaan seuraavien 60 vuoden aikana (so. kahden sukupolven kuluessa) maamme väkiluku alenee miljoonalla. Nykyisin hedelmällisyyksiänsä olevat naiset synnyttävät noin 1,7 lasta kun väkiluvun lasku torjuttaisiin keskimäärin 2,1 lapsen synnyttämisellä. Kehitys on edelleen laskeva. Väestö- ja perhepoliittiset toimet ovat tunnetusti heikkotehoiset pyrittäessä lapsiluvun lisäämiseen:

niillä ei perhekoko kasva, sen sijaan lapsiperheiden elämisen laatuun ne luonnollisesti vaikuttavat (vrt. esimerkiksi päivähoitoon ja sairaan lapsen kotihoitoon liittyvät uudistukset).

Koska maanittelulla tai patistelulla ei kansaa saada lisääntymään, jäisi ainoaksi vaihtoehdoksi maahanmuuton lisääminen. Karkean, mutta suuntaa-antavan laskelman mukaan maahamme pitäisi seuraavien 60 vuoden aikana muuttaa vuosittain noin 25 000 uutta siirtolaista jotta väestömäärämme pysyisi nykyisellään. Siirtolaisista palaa yleensä noin 40 % eli maahanmuuton nettolisäys olisi vuodessa noin 15 000 ja 60 vuodessa noin 900 000 henkeä. Siirtolaisten lapsiluku on yleensä kantaväestön vastaavaa hieman suurempi, siitä se miljoonan vajuus täytyisi.

Maahanmuuton lisääntymistä on siis perusteltu myös työvoimapolitiittisin lähtökohdin. Vuoteen 2000 ulottuvan Työministeriön ennusteen mukaan työvoiman tarjonta lisääntyy vuosittain vain noin 3 000:lla ja kysyntä noin 7 000 hengellä. Kyseessä on varovainen ennuste, mutta siitä huolimatta jo seuraavan kymmenen vuoden aikana nykyisen työvoimapolitamme arvioidaan lisääntyvän noin 40 000 hengellä. Työvoimapula sinällään ei ainkaan teollisuudelle ole ylivoimainen este; lyhyellä aikavälillä sen on tietysti helppo investoida maihin, joissa on paljon ja

yleensä halpaa työvoimaa. Pidemmillä aikavälillä infrastruktuurin rakentaminen ulkomaille kustautuu Suomelle, sillä teollisuuden kehittämiseen tarvittavat rahat ja innovaatiot ovat elintärkeitä piristeitä myös oman maamme kehittämiseksi.

Kolmas maahanmuuttoa todennäköisesti lisäävä tekijä on Suomen integroituminen Euroopan taloudelliseen kehitykseen. Euroopan yhteisö pyrkii vuoden 1992 loppuun mennessä luomaan toimivat sisämarkkinat vapauttamalla *tavaroiden, palvelusten, pääomien ja työvoiman* liikkumisen. EY:n työvoiman liikkuvuutta lisätään nimenomaan kiihdyttämään yhteisön taloudellista kehitystä. Tässä suhteessa liikkuvuus-käsitteellä on tyystin erilainen merkitys kuin Pohjoismaissa vallitsevalla vapaalla liikkumisella. Pohjolassa lähdetään ns. jokamiehen oikeudesta, eli itsekin voi valita asuinpaikkansa haluamastaan naapurimaasta. Sen sijaan EY:n piirissä liikkuminen on tarkoin säänneltyä ja koskee vain työvoimaa: mikäli työpaikkaa ei toisesta jäsenmaasta löydy kolmessa kuukaudessa, täytyy hakijan poistua maasta.

Mitä ilmeisemmin Suomi lähivuosina integroituu omalla tavallaan Euroopan yhteisöön. Vaikka täysjäsenyyteen tuskin heti päädyimme, joudumme tulevilla sopimuksilla hyväksymään em. neljä vapaan liikkumisen direktiiviä. Muuttoliikkeen kannalta ovat mielenkiintoisimpia tietysti työvoiman vapaan liikkumisen vaikutukset. EY:n piirissä on tehty paljon selvityksiä yhteisön sisäisistä muuttoliikkeistä. Keskeinen tulos on se, että jäsenmaiden välinen muuttoliike on yllättävän vähäistä: tutkimusten mukaan (mm. Straubhaar 1987) EY:n jäsenmaan maahanmuuttajista vain 1/3 on muista yhteisömaista. Hän näkee kolme tekijää jäsenmaiden väliseen alhaiseen muuttoliikkeeseen:

1) Maiden välillä säilyvät yksilölliset, kulttuuriset ja kielelliset erot huolimatta muodollisten muuttoesteiden häviämises-

tä (eli Saksan kieli ei tule suomalaisille yhtään helpommaksi oppia integroitumisen seurauksena).

2) EY:n alueella kaupan esteet poistuvat helpommin kuin muuttoesteet. Työvoiman sijasta lähtevät liikkeelle tuotteet ja tuotantovälineet.

3) Taloudellinen yhdentyminen tekee jäsenmaista kansantaloudeltaan samantyyppisiä, jolloin tuotantotoiminnan (tässä tapauksessa työvoiman) uudelleen sijoitteluun ei ole tarvetta.

Straubhaar tosin esittää, että Kreikka, Espanja ja Portugali uusina jäsenmaina ovat muuttoliikkeen kannalta arvaamattomia. Työvoiman muutto näistä maista Suomeen pysynee kuitenkin vähäisenä jobtuen pitkistä etäisyyksistä ja välillä olevien maiden puskuritehosta (esim. Saksan liittotasavalta ja Ruotsi).

On uskottavaa, että maamme rauhallinen ja avara luonto houkuttelee Keski-Euroopan ruuhkaisilta alueilta tänne ihmisiä, jotka muutollaan pyrkivät kohottamaan nimenomaan elämisen laatuaan (vrt. suomalaisten samantyylinen muutto Espanjaan). Tällaisten tulijoiden määrä lienee marginaalinen. Kuriositeetti- ja julkisuusarvoa tämän tyyppisellä muutolla voi olla sitäkin enemmän.

Integroituminen aiheuttaa toki Suomesta myös lähtömuuttoa. EY:n sisäinen kehitys suosii yhä enemmän koulutetun työvoiman muuttoa. Tämä on seurausta yritys- ja koulutustoiminnan kansainvälistymisestä. Ilmeisesti Keski-Eurooppa tulee olemaan yhä useammalle suomalaiselle muuttovaihtoehto Ruotsiin tai Yhdysvaltoihin tahtuvan muuton sijasta. Muutto on oletettavasti määräraikaista, joten sen lisääntyminen hyödyntää aikanaan myös Suomea.

Lopuksi

Suomen siirtolaisuuspolitiikka on suurten haasteiden edessä. Edellä tarkasteltiin

maamme muuttopaineita kolmesta eri lähtökohdasta, eli väestönkehitykseen, työvoiman kysyntään ja Euroopan integraatioon liittyvänä kysymyksenä. Kyseisiä tekijöitä on maassamme tarkasteltu yleensä toisistaan erillisinä ilmiöinä. Koko yhteiskunnan kehityksen kannalta ne ovat kuitenkin varsin vahvasti sidoksissa toisiinsa. Jotta pystyisimme vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin, olisi maahamme saatava mitä pikimmin *väestöpoliittinen ohjelma*, joka loisi toimivan mallin väestönkehityksen, työvoimantarjonnan ja maahanmuuton onnistuneelle hallinnalle. Peruskysymys on tällöin: sopeuttaako Suomi yhteiskuntapoliittisen kehityksensä alenevaan väestökehitykseen? Jos ei, niin maahanmuuton suosiminen lienee ainoa keino hidastaa väestökatoa.

Nykyisen hallituksen ohjelmassa on maininta paluumuuton edistämisestä Ruotsista. Tältä osin toimenpiteet tulevat

10 vuotta liian myöhään: ruotsinsuomalaisista on muodostunut pysyvä 350 000 hengen vähemmistö, jonka perhe- ja tunnesiteet ovat yhä vahvemmin läntisessä naapurimaassamme.

Keskusteluissa on sivuttu myös maahanmuuton suosimista Virosta ja Inkeristä. Suomalaisten olisi kuitenkin tunnettava väestöllinen vastuunsa pienistä veljeskansoistaan: jo muutaman kymmenentuhannen sikäläisen muuttajan lähtö kotimaastaan saattaa vakavasti häiritä näiden kansojen omaa yhteiskunnallista rakentamistyötä.

Pallo on heitettävä mitä pikimmin maamme hallitukselle ja eduskunnalle. "Raskaansarjan" poliittisina instituutioina niillä on maamme kehityksen avaimet kässissään.

Ismo Söderling